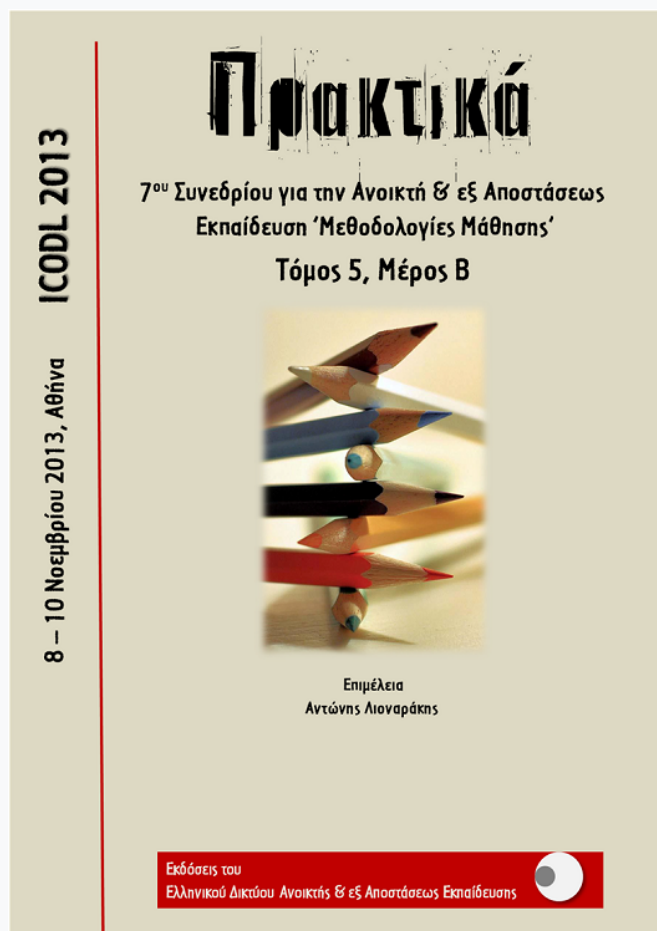

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 7, Αρ. 5B (2013)

Μεθοδολογίες Μάθησης

Περιφερειακές Πύλες-Πόλοι του Ελληνικού
Ανοικτού Πανεπιστημίου: Θεωρητική θεμελίωση

Άννα Αποστολίδου

doi: [10.12681/icodl.568](https://doi.org/10.12681/icodl.568)

**Περιφερειακές Πύλες-Πόλοι του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου:
Θεωρητική θεμελίωση**

**Regional Offices of the Hellenic Open University (Pyles - Poloi):
Theoretical Grounding**

Άννα Αποστολίδου

PhD Social Anthropology (UCL)

Υπεύθυνη Πύλης-Πόλου Περιφέρειας Ηπείρου

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

a.apostolidou@ucl.ac.uk

Abstract

The paper introduces a recently established administrative unit of the Hellenic Open University, namely the Regional Office (Pyli-Polos), and discusses its importance in the context of Open and Distance Learning. Drawing from the research domains of Adult Learning and Distance Learning, it attempts to theoretically ground the rationale, purpose and functionality of the Regional Offices, in providing examples of similar practices in Open Universities abroad. Without attempting to evaluate the practical application of the Offices already inaugurated, the presentation seeks to illustrate the advantages as well as the crucial points that emerge from an administrative innovation for the individuals who attend higher education institutions that are exclusively based on distance learning.

Keywords: *Regional office (Pyli-Polos), adult learning, learning theories, regional support, local educational community*

Περίληψη

Η εισήγηση παρουσιάζει την νεοεισαχθείσα διοικητική μονάδα του Ε.Α.Π. «Πύλη-Πόλο» και συζητά τη χρησιμότητα αυτής της δομής στο πλαίσιο της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αντλώντας θεωρητικά εργαλεία από τις ερευνητικές περιοχές της Εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Εξ Αποστάσεως Μάθησης επιχειρεί να θεμελιώσει θεωρητικά τον σκοπό και τη δυναμική λειτουργία των περιφερειακών αυτών υπηρεσιών, παραθέτοντας και παραδείγματα παρόμοιων πρακτικών από Ανοικτά Πανεπιστήμια άλλων χωρών. Χωρίς να υπεισέρχεται σε ζητήματα εφαρμογής και απόδοσης των ήδη εγκαθιδρυμένων Πυλών-Πόλων επιδιώκει να φωτίσει τα πλεονεκτήματα και τα κρίσιμα σημεία που εμφανίζουν στο πλαίσιο της φοίτησης στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρέχουν αποκλειστικά σπουδές από απόσταση.

Λέξεις-κλειδιά: *Πύλη-Πόλος, εκπαίδευση ενηλίκων, θεωρίες μάθησης, ενίσχυση περιφέρειας, τοπική εκπαιδευτική κοινότητα*

Εισαγωγή: Διοικητικές δομές και εκπαιδευτική σημασία

Οι φοιτητές του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, αντιμετωπίζοντας δύο εκπαιδευτικές ιδιαιτερότητες, από τη μια πλευρά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης ενηλίκων και από την άλλη την μεθοδολογία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης,

βρίσκονται αντιμέτωποι με μια σειρά από προκλήσεις. Επιπλέον, η παροχή σπουδών σε όλο το γεωγραφικό εύρος της επικράτειας καθώς και το μεγάλο πλήθος των εγγεγραμμένων φοιτητών στο Ε.Α.Π. αποτελούν για το πανεπιστήμιο παράγοντες που καθιστούν κρίσιμης σημασίας τη διοικητική οργάνωση και εποπτεία των εκπαιδευτικών διαδικασιών με στόχο τη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών. Στην προσπάθεια της διαρκούς αναβάθμισης των προσφερόμενων υπηρεσιών του, το Ε.Α.Π. έθεσε σε εφαρμογή τη θέσπιση Πυλών-Πόλων, που βρίσκονται ήδη σε λειτουργία εδώ και μερικούς μήνες.

Οι Πύλες-Πόλοι του Ε.Α.Π. είναι διοικητικές μονάδες τοποθετημένες στρατηγικά ούτως ώστε να καλύπτουν τις γεωγραφικές περιφέρειες της Ελλάδας και στοχεύουν στην υποστήριξη των εκπαιδευτικών διαδικασιών, στην τοπική δικτύωση και στην πληροφόρηση του κοινού στην εκάστοτε περιοχή. Η δημιουργία και λειτουργία τους εντάσσεται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (Ε.Π. Ε.Δ.Β.Μ.) του ΕΣΠΑ (2007-2013), Υποέργο 1 με τίτλο: «Συνέχιση της παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με καινοτόμες δράσεις στο ΕΑΠ» του έργου – πράξης «Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο», Άξονας Προτεραιότητας 7: «Ενίσχυση της Δια Βίου Εκπαίδευσης Ενηλίκων στις 8 Περιφέρειες Σύγκλισης» με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - Ε.Κ.Τ.) και από εθνικούς πόρους μέσω του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) του ΥΠΑΙΘΠΑ.

Παρακάτω παρατίθεται μια σχηματική παρουσίαση των στόχων και των επιθυμητών αποτελεσμάτων αυτής της καινοτόμας δομής με στόχο να διαφανεί πώς μια διοικητικού χαρακτήρα πρωτοβουλία μπορεί να συμβάλει στην εκπαιδευτική παράμετρο της ανοικτής και εξ αποστάσεως μάθησης. Στόχος μου είναι να καταδείξω πως πρόκειται για μια εφαρμογή που συναρμολόγει τη διοικητική υποστήριξη με την ακαδημαϊκή και μαθησιακή πλαισίωση, αντλώντας θεωρητικά από το γνωστικό πεδίο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Η ανακοίνωση παρουσιάζει την ιδεατή εφαρμογή των Πυλών-Πόλων στην πλήρη τους εκτύλιξη χωρίς να υπεισέρχεται στην αποτίμηση της μέχρι στιγμής λειτουργίας και πρακτική τους (εφόσον ένα τέτοιο εγχείρημα θα ήταν πρόωρο, ενόσω βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης και εξάπλωσης). Η έμφαση δίνεται στις αρχές, το σκεπτικό και την εκπαιδευτική καινοτομία που επέβαλαν την ίδρυση των δομών των Πυλών-Πόλων στην Ελλάδα, καθώς και στις προοπτικές μετεξέλιξής τους σε νευραλγικές δομές του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Καταπιάνεται με τις αρχές της εξ αποστάσεως και της εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως αυτές υποστηρίζονται και υποβοηθούνται από την ίδρυση αυτών των δομών. Συζητά τα οφέλη και τη δυνητική προοπτική των Πυλών-Πόλων και διαπιστώνει το βαθμό σημασίας της συνέργειας μεταξύ διδακτικού προσωπικού, διοικητικών υπαλλήλων και φοιτητών/φοιτητριών στην ουσιαστική αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων/θετικών στοιχείων που δυνητικά προσφέρονται από τις περιφερειακές Πύλες.

Άξονες Δράσης και Στόχοι των Πυλών-Πόλων

Οι βασικοί άξονες δραστηριότητας των Πυλών-Πόλων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου είναι οι εξής:

- Η Πύλη-Πόλος δρα σαν ενδιάμεσος κρίκος μεταξύ της τοπικής εκπαιδευτικής κοινότητας και της έδρας-κέντρου λήψης αποφάσεων του Πανεπιστημίου

- Ενισχύει τη φυσική παρουσία του Ε.Α.Π. στην περιφέρεια και αποτελεί έναν φορέα για την καταγραφή των αναγκών και των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζονται στο τοπικό επίπεδο
- Συνεπώς, αποτελεί δυνητικά έναν δίαυλο χάραξης μελλοντικής εκπαιδευτικής και διοικητικής στρατηγικής.

Οι επιμέρους στόχοι και λειτουργίες του συνοψίζονται σε τρεις διακριτές κατηγορίες:

Α. Διοικητικές αρμοδιότητες και πρακτικοί στόχοι

Β. Εκπαιδευτικοί και μαθησιακοί στόχοι

Γ. Δράσεις και στόχοι σε συμβολικό-πολιτισμικό επίπεδο

Άξονας Α. Διοικητικές αρμοδιότητες και πρακτικοί στόχοι

- Συμβάλλει στη διάχυση της πληροφόρησης σχετικά με το πανεπιστήμιο, τη μεθοδολογία και τα προσφερόμενα Προγράμματα Σπουδών μέσω της παροχής πληροφοριών για όλο το φάσμα δραστηριοτήτων που καλύπτει το Ε.Α.Π.
- Παρέχει διοικητική υποστήριξη και συντονισμό των εκπαιδευτικών διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα σε τοπικό επίπεδο (Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις, Εξετάσεις, Σεμινάρια, Θεματικές Εκδηλώσεις κ.ο.κ.) με στόχο την αξιοπιστία και βελτιστοποίηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών (Ο.Σ.Σ. και εξετάσεων) εκτός έδρας του Πανεπιστημίου
- Μέσω της βιβλιοθήκης και του αναγνωστηρίου καθιστά διαθέσιμο το έντυπο και ψηφιακό διδακτικό υλικό του ΕΑΠ σε όλους τους κατοίκους της Περιφέρειας (φοιτητές και μη)
- Προάγει τις διαδικασίες σύγχρονης και ασύγχρονης μάθησης (με την οργάνωση σεμιναρίων, τηλεδιασκέψεων κ.ά.)
- Παρέχει ένα σημείο αναφοράς των ενεργών φοιτητών με στόχο την πρακτική-ουσιαστική βελτίωση του τρόπου και συνθηκών σπουδών (μείωση μετακινήσεων, ορθολογικοποίηση αιτήσεων και δηλώσεων Θεματικών Ενοτήτων, σχηματισμός τοπικών τμημάτων και ελαχιστοποίηση της πολυδιάσπασης κ.ά.)
- Παρέχει ενημέρωση ανά περιφερειακή ενότητα σχετικά με εκπαιδευτικά προγράμματα, πολιτιστικές εκδηλώσεις, ποικίλες προκηρύξεις και δράσεις τοπικού ενδιαφέροντος
- Στοιχεύει στην παροχή τεχνογνωσίας και ειδίκευσης πάνω σε ζητήματα εξ αποστάσεως και δια βίου μάθησης σε φορείς και πρόσωπα της τοπικής κοινωνίας.

Άξονας Β. Εκπαιδευτικοί και μαθησιακοί στόχοι

- Παρακινεί τον ενήλικο φοιτητικό πληθυσμό σε δυναμική εμπλοκή στη διαδικασία απόκτησης γνώσης: αναλαμβάνουν το δικό τους μερίδιο ευθύνης ως ενήλικων σπουδαστών στην απόκτηση και βέλτιστη χρήση των παρεχόμενων υπηρεσιών
- Προωθεί τη δυναμική ανταλλαγή στα πλαίσια της ενδοπανεπιστημιακής κοινότητας: Προσφέρει κάθετη (μεταξύ φοιτητών και προγραμμάτων σπουδών) και οριζόντια δικτύωση (μεταξύ περιφερειών)
- Προσφέρει επιτόπια υποστηρικτική και συμβουλευτική δράση μέσω προσωπικής (τηλεφωνικής και δια ζώσης) επικοινωνίας
- Επικεντρώνεται σε δράσεις που προωθούν την καλλιέργεια της φοιτητικής ταυτότητας και προάγουν τη δημιουργία μιας πιο συνεκτικής και ζωντανής πανεπιστημιακής κοινότητας

- Καλλιεργεί τις ομάδες εργασίας με στόχο τη δημιουργία ενός κλίματος στοχαστικής ανταλλαγής και πανεπιστημιακής μελέτης (μέσω και της δικτύωσης των ενεργών φοιτητών και αποφοίτων του Ε.Α.Π. μέσα από τη δημιουργία ομάδων και την προώθηση συλλογικών δράσεων)
- Βοηθά στην εξοικείωση με τη χρήση της βιβλιοθήκης και του αναγνωστηρίου
- Αποτελεί ένα τοπικά προσδιορισμένο σημείο αναφοράς για τους φοιτητές της περιοχής με τις εγκαταστάσεις που διατίθενται προς χρήση διδασκόντων και διδασκομένων
- Βοηθά στην αντιμετώπιση οργανικών αδυναμιών της ΑεξΑΕ, εφόσον στοχεύει στην ελαχιστοποίηση της αίσθησης απομόνωσης και αποκομμένης σπουδαστικής εμπειρίας, στην ενίσχυση της προσωπικής σχέσης με εκπροσώπους του Πανεπιστημίου και υποβοηθά στη σύνδεση πολιτισμικής/κοινωνικής και μαθησιακής εμπειρίας

Άξονας Γ. Δράσεις και στόχοι σε συμβολικό-πολιτισμικό επίπεδο

- Ακόμα και σε συμβολικό επίπεδο, η αναγνώριση της Περιφέρειας ως νευραλγικού κόμβου στη διάδοση της γνώσης (εκτός από την αξιοποίησή της ως ζωογόνου αγοράς εκπαιδευόμενων) επιδρά καίρια στη σύσφιξη των τοπικών δεσμών μεταξύ τους αλλά και με το πανεπιστήμιο
- Σε ένα δεύτερο επίπεδο, συνιστά μια υπενθύμιση στους φοιτητές και τους διδάσκοντες που δεν διαμένουν στα μεγάλα αστικά κέντρα ότι η σκοπιά, η εμπειρία και δική τους ανατροφοδότηση αποτελούν εξίσου σημαντικές παραμέτρους με εκείνες της "πρωτεύουσας".
- Συνιστά έναν δυνητικό πυρήνα μελέτης και βαθύτερης κατανόησης του τοπικού πληθυσμού, των αναγκών και ιδιαιτεροτήτων, των επιδιώξεων και αποτελεσματικότερων στρατηγικών προσφοράς εκπαίδευσης
- Προάγει την ενδυνάμωση των τοπικών ζυμώσεων και διαλόγου με τη διοργάνωση εκδηλώσεων τοπικού χαρακτήρα και τον σχεδιασμό, οργάνωση και διεξαγωγή συνοδευτικών εκπαιδευτικών/πολιτιστικών δράσεων που θα απευθύνονται στη φοιτητική, επιστημονική και ευρύτερη τοπική κοινότητα
- Προσφέρεται για την ανίχνευση των ιδιαίτερων αναγκών και εκπαιδευτικών ιδιαιτεροτήτων ανά πληθυσμιακή/δημογραφική ομάδα διδασκομένων και κατάθεση προτάσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη συνεργασιών σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο
- Επιτρέπει την καλλιέργεια επαφών και δικτύωση με τοπικούς εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς φορείς για την εδραίωση (βραχέων ή μακρόπνοων) συνεργασιών

Στα χνάρια του Open University

Ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα καλών πρακτικών που κινείται σε παρόμοιο μοντέλο περιφερειακής ενίσχυσης είναι αυτό που προέρχεται από τη Μεγάλη Βρετανία. Με σύνθημα το «Ανοικτό σε ανθρώπους, περιοχές, μεθόδους και ιδέες» (*“Open to people, places, methods and ideas, The Open University provides high-quality university education to all”*)» το Open University με έδρα την κωμόπολη Milton Keynes διαθέτει 13 περιφερειακά γραφεία σε όλη τη χώρα παρέχοντας «ευέλικτη υποστήριξη, προσαρμοσμένη στις ατομικές ανάγκες του φοιτητή και της περιοχής όπου σπουδάζει». Πέρα από γενικές πληροφορίες για τις σπουδές στο Open University (σε επίπεδο

προγραμμάτων και μεθοδολογίας), τα περιφερειακά γραφεία παρέχουν υποστήριξη στους φοιτητές και τους διδάσκοντες της περιοχής, καταπιάνονται με τοπικές δράσεις και εκδηλώσεις, διατηρούν επισκέψιμο εκπαιδευτικό υλικό και προβαίνουν στη διαμεσολάβηση με κεντρικές υπηρεσίες για προώθηση αιτημάτων και διεκπεραίωσης φοιτητικών ζητημάτων.ⁱ

Επιπλέον, παρέχουν διαρκή και αποτελεσματική δικτύωση τοπικών εργοδοτών με αποφοίτους (ή κίνητρα για φοίτηση υπαλλήλων στο Open University), προσφέρουν θεματικά εργαστήρια και σεμιναριακούς κύκλους με στόχο την επιμόρφωση και παράλληλα την προσέλκυση φοιτητών στα προσφερόμενα προγράμματα σπουδών, συντηρούν μια ζωντανή διαδικτυακή κοινότητα φοιτητών μέσω των Forums που διαχειρίζονται και προσφέρουν πιλοτικά μαθήματα με σκοπό την κατανόηση της μεθοδολογίας του ΟΥ από το ευρύ κοινό που ενδιαφέρεται καθώς και καθοδήγηση σε τεχνικά και on-line ζητήματα που προκύπτουν για πολλούς φοιτητές κυρίως μεγαλύτερης ηλικίας. Μια από τις κεντρικές παραμέτρους των περιφερειακών αυτών δομών, που απασχολούν πολυάριθμο προσωπικό και έχουν ευέλικτο ωράριο λειτουργίας προς εξυπηρέτηση των εργαζόμενων φοιτητών, είναι η επιδίωξη σύναψης καίριων συνεργασιών με ιδιωτικούς και τοπικούς φορείς (με έμφαση στους αποδυναμωμένους ή πλήττοντες πληθυσμούς) και η ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας στο σύνολό της.

Οι στόχοι των αντίστοιχων «Πυλών» στη δομή του Open University είναι, όπως αναφέρεται στην περιγραφή του Πανεπιστημίου, η κατανόηση της τοπικής κοινωνίας με στόχο την παροχή πληροφοριών, υποστήριξης και εκπαιδευτικής καθοδήγησης βάσει των ιδιαίτερων αναγκών της περιφέρειας. Ζήτημα προτεραιότητας είναι επίσης και η βοήθεια για την υπερπήδηση εμποδίων, ως προς την πρόσβαση στη δια βίου εκπαίδευση, σε απομακρυσμένες κοινότητες και άτομα.

Θεωρητική Θεμελίωση

Έχοντας κατά νου τους προαναφερθέντες στόχους και λειτουργίες, όπως διαγράφονται από το σκεπτικό που διέπει την ίδρυση των Πυλών-Πόλων, θα ήθελα τώρα να θίξω εν συντομία τις βασικές αρχές και μαθησιακούς άξονες α) της Εκπαίδευσης Ενηλίκων και β) της εξ αποστάσεως μάθησης που εξυπηρετούνται από τη δομή της «Πύλης-Πόλου», καθώς θεωρώ ότι η σύζευξη διοικητικής και μαθησιακής/εκπαιδευτικής παραμέτρου είναι στην προκειμένη περίπτωση ένα ζήτημα που χρίζει υπογράμμισης και κατάλληλης αξιοποίησης.

Οι περισσότερες θεωρίες μάθησης σχετικά με ενήλικες αναγνωρίζουν τον παράγοντα της ενεργητικής συμμετοχής, της αναγνώρισης της αξίας και του σεβασμού του προσώπου και του πολιτισμικού περιβάλλοντος από όπου προέρχεται καθώς και την αξιοποίηση και ενσωμάτωση της συσσωρευμένης εμπειρίας του στην απόκτηση νέας γνώσης.ⁱⁱ Είτε επικεντρώνοντας στο γιατί είτε στο πώς μαθαίνουν οι ενήλικες, σημαντικό στοιχείο είναι η συνολική διαδικασία μάθησης, τα κίνητρα που τους παρέχονται καθώς και η διαμόρφωση της συνολικής κουλτούρας του εκπαιδευτικού οργανισμού που αντικατοπτρίζεται στις επιμέρους δράσεις.

Η δυνατότητα που παρέχει ο θεσμός της Πύλης-Πόλου στον ενήλικα εκπαιδευόμενο να αξιοποιήσει καλύτερα την εκπαιδευτική διαδικασία στην οποία εμπλέκεται αναφέρεται σε δύο επίπεδα:

α) της ατομικής κινητοποίησης και β) της ομαδικής διεργασίας.

α) Στο επίπεδο της **ατομικής κινητοποίησης** εντάσσονται η λήψη πρωτοβουλιών, η εμπρόθετη δράση προς το αντικείμενο σπουδών και προς το εκπαιδευτικό ίδρυμα και η βέλτιστη χρήση/αξιοποίηση των υπηρεσιών που του προσφέρονται στη διάρκεια των σπουδών του.

Μια από τις έξι βασικές παραδοχές της ανδραγωγικής θεωρίας του Knowles διαπιστώνει ότι οι ενήλικοι θέλουν να αποκτούν γνώσεις που σχετίζονται με τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν, ώστε να μπορούν να δρουν αποτελεσματικά (Knowles 1998: 64-68)ⁱⁱⁱ. Από μια διαφορετική σκοπιά, σύμφωνα με την προσωποκεντρική θεώρηση του Carl Rogers (1961, 155-162), η μάθηση διευκολύνεται όταν οι συμμετέχοντες αναλαμβάνουν μέρος της ευθύνης του σχεδιασμού της εκπαιδευτικής διεργασίας. Δεδομένου ότι κάθε άτομο διαθέτει διαφορετικούς τρόπους να μαθαίνει και ότι η εμπειρία είναι η βάση κάθε μάθησης, το μοντέλο μάθησης «μεταφοράς γνώσης» είναι αναποτελεσματικό έναντι της βιωματικής εκπαίδευσης κυρίως σε ότι σχετίζεται με ενήλικους εκπαιδευόμενους. Έχει επίσης υπογραμμιστεί η σημασία της εμπειρικής παραμέτρου της εκπαίδευσης (Kolb 1984), κατά την οποία η επεξεργασία και η αφομοίωση των εκπαιδευτικών (και άλλων δυνάμει παιδευτικών) εμπειριών ευρίσκεται στην καρδιά της εκπαίδευσης ενηλίκων, μέσω της στοχαστικής και συναισθηματικής τους εμπλοκής (Κόκκος 2005, 65-96). Εξ άλλου, μία από τις τέσσερις βασικές προϋποθέσεις της αποτελεσματικής μάθησης υποστηρίζει ότι το μαθησιακό περιεχόμενο χρειάζεται να έχει άμεση σχέση με τις ανάγκες και τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων (προσφέροντας το εναύσματα να αξιοποιούν τις εμπειρίες τους και να μαθαίνουν μέσα από αυτές) (Κόκκος 2005, 110).

Η πρόκληση για τις Πύλες-Πόλους έγκειται στο να προσεγγίσουν το υπάρχον βίωμα και να το εμπλουτίσουν με παράλληλες δράσεις και υποστήριξη στη διαδικασία συμμετοχής σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

β) Στο επίπεδο της **ομαδικής διεργασίας** περιλαμβάνονται η ένταξη του εκπαιδευόμενου σε μία ομάδα, η σύνδεση του πολιτισμικού του περιβάλλοντος με το αντικείμενο σπουδών του, καθώς και η ενεργή κοινωνική συμμετοχή του σε εκδηλώσεις και δραστηριότητες συναφείς με τις σπουδές του και η τριβή με τη συνεργατική ακαδημαϊκή εργασία. Αναφορικά με τις θεωρίες μάθησης, ο Jarvis (1987) έχει εστιάσει στη σημασία του κοινωνικού πλαισίου στην εκπαίδευση ενηλίκων και των συνολικών επιδράσεων στο άτομο. Από τη σκοπιά της κοινωνικής ψυχολογίας, ο νευραλγικός ρόλος της ομάδας στην εκπαίδευση ενηλίκων, των δυναμικών διεργασιών που συντελούνται σε αυτή, καθώς και ο διάλογος μεταξύ των μελών και η συγχώνευση των επιμέρους δημογραφικών και άλλων ατομικών χαρακτηριστικών των μελών έχει καταγραφεί στην έρευνα και την εκπαιδευτική εμπειρία εδώ και χρόνια (Forsyth 1999, Corey 2010). Είναι παρατηρημένο ότι στον μικρόκοσμο της ομάδας, οι ρόλοι που υιοθετούνται, οι ρυθμιστικοί κανόνες που τίθενται καθώς και τα εκπαιδευτικά συστήματα που υποστηρίζουν την ύπαρξή τους βασίζονται και προτάσσουν τις αξίες του πολιτισμού που δεσπόζει (Πολέμη-Τοσοδούλου 2005: 214). Σε αυτό το επίπεδο, η ενίσχυση και καλλιέργεια του ομαδικού και συνεργατικού πνεύματος μέσω της δημιουργίας ομάδων εργασίας, της ύπαρξης ενός οικείου χώρου, της χρήσης του αναγνωστηρίου κλπ. αποτελούν μια αναντικατάστατη συνεισφορά των περιφερειακών υπηρεσιών που παρέχονται από τις Πύλες-Πόλους προς την κατεύθυνση μιας ουσιαστικής ακαδημαϊκής ατμόσφαιρας. Ενταγμένη στο ευρωπαϊκό εννοιολογικό πλαίσιο, όπως διατυπώνεται από διεθνείς οργανισμούς σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων, η Πύλη-Πόλος ιδεατά

προάγει την κοινωνική συνοχή, την προσωπική ολοκλήρωση, και την ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη στους φοιτητές στους οποίους απευθύνεται. Καλύπτοντας την παράμετρο της τάσης των ενήλικων εκπαιδευόμενων για ενεργητική συμμετοχή (Κόκκος 2005, 101), οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και οι ημερίδες που οργανώνονται στην περιφέρεια στοχεύουν επιπλέον στην αξιοποίηση της αισθητικής εμπειρίας, που όπως έχει αποδειχθεί προάγει τη μετασχηματιστική μαθησιακή διεργασία (Freire αναφορά στο Κόκκος 2011: 77). Ένας τέτοιος προσανατολισμός λειτουργίας των Πυλών-Πόλων συνάδει και με την εμπειρική διαπίστωση ότι η εκπαιδευτική μονάδα, μαζί με την κοινωνία, τα ΜΜΕ, τους ακαδημαϊκούς και επαγγελματικούς φορείς και τα θεσμικά όργανα, διαμορφώνει και συμβάλει στην άσκηση εκπαιδευτικής πολιτικής και μάλιστα με έμφαση στην «τοπική» εκπαιδευτική πολιτική, προσανατολισμένη στις ανάγκες και τους σκοπούς της μικροκοινωνίας στην οποία βρίσκεται (Μαυρογιώργος 2008).

Η αξιοποίηση των περιφερειακών δομών που έχει εισαγάγει το Ε.Α.Π. εξυπηρετούν το ιδεώδες της ανοικτής εκπαίδευσης (όπως αυτή πραγματώνεται μέσω της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας), παρέχουν δηλαδή μεγαλύτερη ελευθερία πρόσβασης στις εκπαιδευτικές δυνατότητες και επιδιώκουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες των τοπικών πληθυσμών. Αυτό συμβαίνει με την άμβλυνση των εγγενών αδυναμιών που παρουσιάζει η από απόσταση μάθηση, όπως π.χ. η μεγάλη ευελιξία σπουδής που πολλές φορές έρχεται σε βάρος της ουσιαστικής επαφής και διαλόγου, η αποκομμένη και μοναχική διαδικασία μάθησης, η μη εμπεδωμένη πληροφορία, η έλλειψη κινήτρων και αίσθησης του ανήκειν σε μια πραγματική κοινότητα φοιτητών (Βεργίδης κ.ά. 1998).

Επίλογος

Οι ανθρωπιστικές μαθησιακές θεωρίες που επισημαίνουν την ενεργητική φύση της μάθησης στην εκπαίδευση ενηλίκων^{iv} δεν στέκονται μόνο στο επίπεδο σχεδιασμού των προγραμμάτων σπουδών αλλά οφείλουν να είναι μέλημα και του εκπαιδευτικού ιδρύματος που συντονίζει και θεσπίζει τις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Η ίδρυση των Πυλών-Πόλων αντικατοπτρίζει την κεντρική μέριμνα να ανταποκρίνονται οι διοικητικές δομές και τα όργανα του Πανεπιστημίου στις συγκεκριμένες και ιδιαίτερες ανάγκες των ενηλίκων που σπουδάζουν από απόσταση. Η ενίσχυση της δυνατότητας άτυπης μάθησης, εκτός οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου (μέσω αυτόβουλων προσβάσεων στη γνώση, χρήση βιβλιοθήκης, συμμετοχής σε εκδηλώσεις, διαλέξεις κλπ) και η ενεργητική χρήση του δημόσιου χώρου ως πηγής μάθησης και καλλιέργειας είναι τα εν δυνάμει εργαλεία για τη σφυρηλάτηση μιας συνεκτικής πανεπιστημιακής κοινότητας, βασισμένης στο ομαδικό πνεύμα, το σεβασμό στην τοπική ιδιαιτερότητα και το αίσθημα ευθύνης των ενηλίκων φοιτητών ως προς τη συνολική τους στάση απέναντι στη γνώση.

Βιβλιογραφία

Ελληνόφωνη

- Βαϊκούση, Δ., Βαλάκας, Ι., Γιαννακοπούλου, Ε., Γκιάστας, Ι., Κόκκος, Α., Τσιμπουκλή, Α. (2008). *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, Τόμος Δ': Εκπαιδευτικές Μέθοδοι – Ομάδα Εκπαιδευομένων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Β., Μακράκης, Β., Χατραλής, Χ. (1998). *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Θεσμοί και Λειτουργίες*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Γούλας, Χ. (2008). «Ο ρόλος και ο βαθμός συμμετοχής των ενηλίκων καταρτιζομένων στη διαδικασία κατάρτισής τους». Στο Γούλας, Χ., Καραλής, Α., Κόκκος Α., Κουλαουζίδης, Α., Κουτσούρης, Α.

- & Μάγος, Κ., *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, Τόμος Ε': Όψεις πραγματικότητας – Θεωρητικές και Εμπειρικές Προσεγγίσεις*, σσ. 53-69. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Dewey, J. (1980[1938]). *Εμπειρία και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Γλάρος.
- Keegan, D. (2001). *Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (1999). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Το Πεδίο, Οι Αρχές Μάθησης, Οι Συντελεστές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το Πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Τόμος Α': Θεωρητικό Πλαίσιο και Προϋποθέσεις Μάθησης*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α. (2011). *Σύγχρονες Προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μαυρογιώργος, Γ. (2008) «Η εκπαιδευτική μονάδα ως φορέας διαμόρφωσης και άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής». Στο Αθανασούλα-Ρέππα, Α., Δακοπούλου, Α., Κουτούζης, Μ., Μαυρογιώργος, Γ., Χαλκιώτης, Δ., *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Τόμος Α': Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Πολέμη-Τοσοδούλου, Μ. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Τόμος Γ': Η Αξιοποίηση της Ομάδας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Αγγλόφωνη

- Corey, S.M., Corey, G., Corey, C. (2010). *Groups: Process and Practice* (8η Έκδοση). USA: Wadsworth Group.
- Forsyth, D. R. (1999). *Group Dynamics*. Belmont: Wadsworth Publishing Co.
- Jarvis, P. (1985). *The Sociology of Adult Education*. London: Routledge.
- Jarvis, P. (1987). *Adult Learning in the Social Context*. London: Croom Helm.
- Knowles, M. (1998). *The Adult Learner*. Houston, Texas.
- Kolb, D. (1984). *Experiential Learning*. New Jersey: Prentice Hall.
- Rogers, A. (2002). *Teaching Adults*. Maidenhead, Philadelphia: Open University Press.
- Rogers, C. (1961). *On Becoming a Person*. Boston: Houghton-Mifflin.

---

i Πηγή: <http://www.open.ac.uk/>

ii Για μια συνοπτική και εύληπτη παρουσίαση των βασικών θεωριών μάθησης βλ. Rogers 2002: 85-116.

iii Για μια αναλυτική παρουσίαση και αποτίμηση των αποτελεσμάτων και των μελλοντικών προοπτικών της ανδραγωγικής θεωρίας βλ. Knowles 2011.

iv Για εμπειρική τεκμηρίωση βλ. ενδεικτικά Γούλας 2008, ενώ για μια εκτενή παρουσίαση των βασικών θεωρητικών προσεγγίσεων της Εκπαίδευσης Ενηλίκων βλ. Κόκκος 2005.